

Een rijk mens en Lazarus

Korte studie
uit Lucas 15 en 16
door Date Gorter

Een rijk mens en Lazarus

- Over de vervolging van Gods volk Israël-
Lucas 16:19-31

De opmerkelijke woorden uit Lucas hebben heel wat mensen bezig gehouden. Er zijn gedachten uit gehaald over wat na de dood gebeurt.

Als we de Bijbel lezen, is *tekstverband*, dat wat ervoor en erna te lezen is, belangrijk. Wanneer we dat zien in Lucas, starten we in hoofdstuk 15. Als we Jezus volgen toen Hij bij Zijn volk Israël was, lees je verschillende meningen. Sommigen waren enthousiast en geloofden in Hem. Hij deed wonderen, maakte zieke mensen beter en gaf ze te eten. We lezen Lucas 15:1, dat tollenaars (belastingmedewerkers) en zondaren kwamen om Jezus te zien en te horen. Er waren farizeeën (hele godsdienstige mensen) en schriftgeleerden. Zij waren negatief, en zeiden dat Hij omging met slechte mensen (Lucas 15:2).

Zo vertelt Heer Jezus een *gelijkenis* in 5 delen. Het verloren schaap, de verloren penning (drachme), de verloren zoon, de onrechtvaardige beheerder, en ons onderwerp: een rijke mens en arme Lazarus. Men zegt, dat alleen de verhalen in Lucas 15 gelijkenis zijn. Maar als we de tekst erbij pakken, lees je het woord *gelijkenis* alleen in Lucas 15:3 :

...en Hij sprak deze gelijkenis tot hen en zei...

1 gelijkenis. De verhalen die Jezus vertelt in Lucas 15 en 16 horen bij elkaar. We lezen: *...welk mens (15:4) ... welke vrouw (15:7) ... een zeker mens (15:11) ... er was een zeker rijk mens (16:1) ... nu was er een zeker rijk mens (16:19)..*

Het gaat *niet* om *feiten* maar om *fictie* (niet echt gebeurd). Een *gelijkenis*, een verhaal om luisteraars de betekenis die er achter zit, te laten ontdekken.

Naast het *tekstverband* is het ook goed te kijken wie naar de Heer luisteren: tollenaars, zondaren (Lucas 15:1), farizeeën en schriftgeleerden (Lucas 15:2); en discipelen (Lucas 16:1). Farizeeën en schriftgeleerden keken neer op tollenaars en zondaren; groepen die in Israël niet populair waren. Die *tegenstelling* lees je.

Lucas 15:3-16:34 – structuur:

1. De Herder - Gods liefde voor de verloren zondaren
2. De verloren drachme - de tollenaar alleen
3. De verloren zoon (en zijn broer) - het verschil in *houding* tussen de tollenaar en de farizeeër
4. De onrechtvaardige beheerder - de farizeeër alleen
5. Een rijk mens (en arme Lazarus) - het verschil in *bedeling/beheer* tussen de farizeeër en de tollenaar

Deel 1 is de overkoepelende *liefde van God*, die uitgaat naar de tollenaar én de fari-

zeeër. Deel 2 en 4 horen bij elkaar. Ze gaan over dezelfde dingen, net als deel 3 en 5.

We kijken naar kleinere onderdelen van deze gelijkenis. Daar is genoeg over gezegd; veel wat goed is. Misschien komen we al lezend tot een nieuw, ander zicht.

Deel 1 – de herder (Lucas 15:4-6).

*Schape*n verwijzen in de bijbel vaak naar *Israël*. *Schape*n vind je in ‘oude testament’ (43 bijbelboeken) en ‘nieuwe testament’ (27 bijbelboeken). In Mattheüs – Johannes (4 evangeliën) lees je over *schape*n. Zo ook in 1 en 2 Petrus en Openbaring.

Dit beeld komt bij Paulus niet voor; gelovigen zijn *leden* van *het lichaam van Christus*, geen kudde schape. De Heer Jezus wordt bij Paulus niet als *Lam* gezien; Hij is *Christus Jezus*. Elders, niet in Paulus’ brieven, zie je de *bruid* van het *Lam*. Dat is gelovig Israël in de toekomst, *niet* het lichaam van Christus nu.

In Lucas 15 is één schaap verloren, zoek. Wanneer het volk Israël in de toekomst tot bekering komt, zeggen ze: ‘*Wij dwaalden allen als schape*’ (Jesaja 53:6). Hoe anders dan de 99 in Lucas 15 die nooit afgedwaald waren! Die 99 wijzen op de *van zichzelf* rechtvaardige farizeeën, die dachten geen bekering nodig te hebben. Dat ene schaap was verloren en werd gevonden. De 99 misten de veiligheid en redding van de Herder.

Deel 2 en 4 – de verloren munt en de onrechtvaardige administrateur (Lucas 15:8-10 en 16:1-13).

In vergelijking stelt de waarde van de ene munt die de vrouw zoekt (deel 2) niets voor in verhouding tot de bedragen die de administrateur (deel 4) beheert. Dit versterkt de tegenstelling. De eerlijke vrouw die één muntje vindt en een administrateur die fraudeert met grote sommen geld. In de geschiedenis van Israël zien we vaker *een vrouw* van wie de inzet door God bekrachtigd wordt.

De bedriegende administrateur is een treffend beeld van Israëls corruptie. In Marcus 7:1-13 lezen we dat. Net zoals de administrateur de terechte eisen van zijn heer niet inwilligde, zo namen de farizeeën en schriftgeleerden in de praktijk een loopje met het onderricht van de Torah (Genesis-Deuteronomium).

Als we deze tegenstelling in Lukas 15 lezen, dan moet het falen van de administrateur (met name de leiders van Israël) plaats maken voor de trouw van één vrouw.

Als we inzoomen op deel 4 van de gelijkenis, dan kijken we naar *een zeker rijk mens* en in deel 5 ook zo’n *zeker rijk mens*. Beide zijn door een *verhard hart onrechtvaardig*. In deel 4 draait het om *eerlijk geldbeheer*; in deel 5 om *eerlijk met de armen omgaan*.

Deel 4 wordt *de onrechtvaardige rentmeester (beheerder, administrateur)* genoemd. We hebben echter het volste recht om deel 4 de titel: *de onrechtvaardige heer* te geven. Want de dienende administrateur vertoont het onrechtvaardige karakter van zijn heer en meester. Hij had de opdracht om listig te handelen in het eigenbelang van zijn baas. De administrateur representeert zijn heer; de farizeeën het volk voor zover zij zelf de egoïstische toestand van het volk vertonen.

Het 5e deel van de gelijkenis (Lucas 16:19-31)

Ons onderwerp. Lukas 16:1 zegt, dat ook de discipelen aangesproken werden. Omdat het beheer in hun handen kwam, werd Israël nog niet wat betreft het lichtdrager zijn en

koninklijk priesterschap (tijdelijk) opzij gezet. Maar in de toekomst zou het volk het erg moeilijk krijgen. Daarover gaat dit laatste deel van de gelijkenis. We kijken naar de symboliek die hierin aanwezig is. We zullen zien, dat dat minder lastig is dan het lijkt.

De vader

De uitleg van deze lange gelijkenis in Lucas 15:3 – 16:34 vinden veel mensen ingewikkeld. Het goddelijke lijkt afwezig, mensen proberen dat er soms in te lezen. Bijvoorbeeld in *de verloren zonen* (deel 3). De vader die op de uitkijk staat wordt vaak als beeld van God, de Vader, gezien. Wanneer we kijken naar het gelijke (parallele) gedeelte (16:19-31), dan zien we *Abraham* als vader van twee zonen. Wanneer we deze gedeelten met elkaar verbinden, zien we dan in deel 3 vader *Abraham* ook als vader van twee zonen? Het ligt voor de hand.

Symboliek: de rijke

We kijken naar een rijk mens (Lucas 16:19), die gekleed ging in purper en linnen. Purper is de kleur van de koning en linnen is priesterkleding. Daarvoor was *Israël* geroepen. Dat volk zou een *koninklijk priesterschap* (Exodus 19:6) zijn. Israël faalde in die opdracht, en in de toekomst zullen ze door genade van God dat wél zijn. De gedekte tafel waar de rijke aan zit en van eet herinnert aan de voorziening van God voor Zijn aardse volk. Israël staarde zich evenwel blind op de geschenken en gaven op de tafel. Zij vergat *God*, van Wie het alles ontvangen was. Zo werden purper en linnen tot doodskleed waarin haar plaats -als volk met voorrecht- opzij gezet werd.

De zegeningen van Israël werden tot valstrik volgens Romeinen 11:9:

Laat hun tafel voor hen worden tot valstrik, tot valkuil, tot (val)strik en vergelding.

De rijke leefde overdadig en vrolijk (Lucas 16:19), terwijl die zich met farizeese eigendunk verhief boven anderen. De wet, met haar verdwijnende uitstraling, was alleen maar reden voor *trots* bij de farizeeën. Het ging erom wat *zij* hadden en wat *zij* waren; *hun* profeten en *hun* koningen, *hun* positie, gevolg: de terugval van Israël.

Symboliek: arme Lazarus

Lazarus (= God helpt) staat tegenover de farizeeër. *Zij* verwachtten het van *zichzelf*; *Lazarus* alleen van *God*. Zoals de rijke naar Lazarus keek is exact hoe de farizeeën naar de tollenaars en zondaars keken, die door de Messias Jezus aanvaard werden. Zij (tollenaars en zondaren) plaatsten zich buiten voorrecht en weelde van Israël. De honden (de andere volken) kwamen en likten de zweren van Lazarus. Dit is uitbeelding van het niveau waar Lazarus door de farizeeën geplaatst werd. Hij at met de honden van de kruimels die van de tafel van de rijke op de grond vielen.

Schillen en kruimels, zwijn en honden

Als we het overeenkomende deel 3 (15:11-31) lezen, dan valt de ongeveer gelijke symboliek op. De jongere zoon had zijn bezit opgemaakt in een uitbundige levensstijl. Hij zakte af naar armoede, bedelen. Zijn maag wilde hij vullen met het voer van de zwijnen. Het grote gebrek aan alles komt overeen met dat van Lazarus. De schillen die de jongere zoon at komen overeen met de kruimels die Lazarus tot voedsel dienden. De zwijnen komen overeen met de honden. De keuze om deze twee onreine dieren te noemen valt op, Petrus vergelijkt in zijn tweede brief het zondige van de afvallige Jood

met een hond die terugkeert naar eigen braaksel en een zwijn dat zich opnieuw in de modder wentelt (2 Petrus 2:22) zet deze dingen in logische volgorde. Lucas 15 en 16 horen bij elkaar.

Wat wil de armoede en ziekte van Lazarus zeggen? Kan het zijn, dat hoeren en tollenaars zo hun eigen treurige toestand inschatten? De terugkerende zoon riep vanuit zijn benauwdheid: *Ik ben niet langer waardig!* Hij kwam terug zoals een geslagen hond aan de voeten van zijn meester terugkeert.

In Lucas 18:13 zien we dat de tollenaar gericht is op zijn eigen lage situatie en bidt: *maak een bescherming voor mij, de zondaar!*. De farizeeër was zich heel goed bewust van zijn purperen mantel en linnen kleding. Maar de tollenaar wist zich verstrikt in armoedige kleding: zijn onrechtvaardigheid.

We horen de Heer spreken over de dood van de rijke man en Lazarus. Dat heeft al heel wat uitleg opgeleverd.

Hier draait het om, wanneer we dit helder krijgen, zal het voor ons geloof veel betekenen. Het gaat om de *eenheid* van deze vijfdelige gelijkenis. Daarbij komt, dat de Heer sprak over de diverse sociale klassen in Israël; aan de ene kant de farizeeën en schriftgeleerden, aan de andere kant de tollenaars en prostituees.

Zo krijgen we zicht op wat de Heer bedoelt met *de dood* in dit deel van de gelijkenis.

Toen Lazarus stierf werd hij door boodschappers overgedragen in de schoot van Abraham. Zo maakt Hij duidelijk, dat de gelovige troost, licht en uitzicht heeft. Want iedere gelovige heeft Abraham als vader (Romeinen 4:12). Zo ook Lazarus, als type van de gelovige in Israël. Net zoals Abraham stierf zonder de vervulling van de belofte te hebben ontvangen (Hebreeënen 11:13), zo zouden ook de gelovigen van Israël in de tijd van de Heer en in Handelingen het aardse koninkrijk niet zien.

Toen de natie Israël stierf -want verstrooid onder de volkeren- zou dat voor de gelovigen betekenen, dat zij geen toekomst meer hadden. Maar zij hebben met Abraham beloften van heerlijkheid in de toekomst.

Dat gold de gelovigen van Israël, vooral te vinden bij tollenaars en hoeren (zondaren). Maar hoe zou het de andere klasse(n) van Israël vergaan?

Antisemitisme

De rijke man (farizeeën en schriftgeleerden) raakte zijn rijkdom kwijt toen de Romeinse generaal Titus naar Jeruzalem kwam en de stad en de tempel liet verwoesten door het Romeinse leger in 70 AD. Daarna werd Israël verstrooid onder de volkeren. Dat zou een lange geschiedenis van vervolging, verdrukking, dood en discriminatie worden. In vele landen heeft men Joden beschuldigd van zaken waar zij niets mee te maken hadden. Dat leidde tot opleggen van (gevangenis) straffen en vervolgingen, vaak met de dood tot gevolg. *De wandelende, zwervende Jood* werd een spreekwoord. De geschiedenis van Israël van de afgelopen 2000 jaar is die van *vuur*, het vuur van *antisemitisme*.

De rijke man noemde ook Abraham *zijn vader*. Dat was ook zo, als we langs de vleselijke lijn kijken. Abraham bevestigde dat ook (vers 25): *Kind, herinner je dat je het goede ontving in je leven en Lazarus ook het kwade. En nu wordt hij getroost en jij lijdt pijn.*

Abraham is vader van Israël *naar het vlees*. Dat hij in het 'dodenrijk' (het Griekse woord

is *hades*, dat *onwaarneembaar* betekent) zijn ogen opsloeg betekende voor de luisteraar in die tijd een opmerkelijk punt. De Joden wisten uit Tenach (OT), dat in de dood geen bewustzijn is, geen kennis of wat dan ook (Prediker 9:5,10). Als iemand een verhaal vertelt met zoiets opvallends, dan wist men dat het om een *gelijkenis* ging.

De *grote kloof* (Lucas 16:26) was *vastgezet tussen ons* (Abraham en Lazarus) *en jou* (rijke man), *zodat degenen die vandaar naar jou willen komen dat niet kunnen en de anderen kunnen ook niet naar ons komen.*

Dit zei Abraham tegen de rijke man. Let wel, het gaat hier om *onvermogen van de mens* om de kloof te kunnen overbruggen. Er wordt niets gezegd over *Gods vermogen* om de rijke man in de schoot van Abraham te brengen: geloof te schenken. Dat is nu wellicht onmogelijk, maar bij *God* zijn alle dingen mogelijk.

De pijn van de rijke man is niet eindeloos, dat wordt nergens gezegd. Het is *menselijke inleg* wanneer ervan gemaakt wordt dat de rijke om zijn ongeloof voor eeuwig pijn lijdt. Het is geen pijn in het hiernamaals. Het is lijden van *Israël* in de afgelopen 2000 jaar.

Parallellen in Lucas 15 en 16

In 15:31 is sprake van relatie tussen de vader en de oudere zoon: *Kind, jij bent altijd bij mij, en al het mijne is het jouwe.* Zo ook in 16:25: *Kind, herinner je, dat je het goede in je leven ontving....* Het gaat om vader Abraham, die spreekt tegen Gods volk.

Gebed

In deel 3 (de verloren zoon) en deel 5 (rijke en Lazarus) is *gebed* belangrijk. De verloren zoon bad, de rijke man ook. Ze *bidden* allebei, maar de inhoud verschilt enorm. De zoon was zich de last van zijn zonden bewust, de rijke was alleen maar met het lijden bezig. De zoon zegt: *'ik zondigde'*, de rijke: *'ik lijd pijn'*. Bij de rijke merk je niets van eigen onvermogen of erkenning van zonde. De vlammen waren bij hem aan de buitenkant; er was geen vuur van binnen. Deze blindheid bij de rijke was de werkelijke kloof tussen hem en Lazarus. Dit is tot nu toe in elk geval ook de kloof tussen de wereld en God. Dat geldt ook *Israël* in relatie tot Jahweh, zolang zij niet erkennen wat Jesaja 53 zegt: *wij allen dwaalden als schapen.*

Water en brood

We lezen over de tegenstelling tussen een druppel water en broodkruimels. Die is daar om het contrast tussen de twee (Lazarus en de rijke) te laten zien. De rijke kreeg geen druppel, want terwijl zijn bezit weg was *bleef* zijn hart verhard.

Als we de woorden van de Heer horen, valt op dat het eerder voor Lazarus *onmogelijk* was om de rijke te bereiken dan andersom.

Over die 5 broers is veel geschreven. We kunnen eventueel aan de broers van *Juda* denken, want *Juda* had 5 zuivere broers uit moeder *Lea*: *Ruben*, *Simeon*, *Levi*, *Issaschar* en *Zebulon*. De rijke in het verhaal van de Heer zou dan staan voor nageslacht van *Juda*.

Ook valt op, dat de rijke niet aan Abraham vraagt om bevrijding en verlossing van zonde, maar dat zijn broers niet in diezelfde pijn komen. Dus: het lijden van de broers opheffen.

Leven uit de doden

Vaak worden deze woorden van de Heer *letterlijk* genomen, terwijl de rest van Lucas 15 en 16 overduidelijk *beeldspraak* (gelijkenis) is. De rijke wilde dat iemand uit de doden

naar zijn volk zou gaan. Abraham stelt dan duidelijk dat zoiets het verharde volk niet tot inkeer zou brengen. We hebben al gezien, dat de *doodstoestand* in Lucas 16 *niet* letterlijk kan zijn, maar wijst op de -toen nog- toekomstige verstrooiing van Israël onder de volken. Daarbij komt, dat in Lucas 15 de jongste zoon *niet dood was*. Terwijl de vader later uitriep dat zijn zoon *dood was* en levend werd (Lucas 15:24). Zo was de *opstanding* van die jongste evenmin letterlijk. Zo ook de uitspraak van Abraham (Lucas 16:31).

Open einde

Zoals het deel van de twee zonen (Lucas 15:11-32) een open einde heeft, zo ook dit deel van de rijke en Lazarus. Het laat ruimte voor verdere gedachten aan de hand van de Schrift. Wanneer we kijken naar wat met Israël gebeurde, dan lijken de woorden van Abraham profetisch. Want er zou wel degelijk iemand uit de doden opstaan, en dan wél letterlijk. Israël gaf *als volk* geen gehoor aan de prediking van de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Dat *leven uit de doden* zal pas in de toekomst zo zijn, als Israël wedergeboren is, zoals Hosea 6:2,3 profeteert:

*na twee dagen zal Hij ons levendmaken
op de derde dag zal Hij ons doen opstaan
dan zullen wij voor Hem leven
dan zullen wij kennen
en ernaar jagen Jahweh te kennen
Zijn verschijning staat vast als de dageraad*

We lezen in Romeinen 9-11 hoe het Israël zal gaan. Paulus is duidelijk (11:15):

*want indien hun wegwerping verzoening van de wereld is
wat zal de terugneming zijn, anders dan leven uit de doden?*

